

ambasade Kigali aan delect bru

170 van 08.03.92, -

o n m i d d e l l i j k

p geo 04

kopie r 06

werd nernaalo ambasade bujumbura

betreft : ethnische onlusten in de bugesera - mijn bezoek aan nyama-
----- ta.

rmt 159 van 07.03.92

1. heb op zaterdag 7 maart nyamata bezocht (op 1 uur van kigali) na-
dat ik er in geslaagd was de telefoonverbindingen door tussenkomst
bij dirgen telecom te doen herstellen. ik voerde lange gesprekken
met de aldaar werkende vijf belgische witte paters en bezocht met hen
alle lokalen waar gevluchte tutsi's onderkomen hadden gevonden. ik
bezocht eveneens het dispensarium waar op dat ogenblik reeds vijftien
lijken waren geborgen. bij mijn terugkeer te kigali heb ik contact
opgenomen met premier nsanzimana om hem mijn zeer ernstige bezorgd-
heid te uiten. heb voor zondag 8 maart een vergadering op de resi-
dentie belegd met westerse donors. (hierover afzonderlijk bericht in
mtx 171 dd. 02.03.92). zaakgelastigde van de nuntiatuur en canadese
consul (hoofd van het cooperatiebureau) alsook afgevaardigde cicr en
vertegenwoordiger belgische rode kruis begaven zich eveneens naar
nyamata.

2. situatie te nyamata :

- op het ogenblik van mijn bezoek (van 's middags tot omstreeks 17 u)
opleven de vluchtelingen toestromen, velen met matrassen, persoonlijke
effekten en huisgerief. het totaal kon toen reeds op ongeveer 4 a
5.000 geschat worden. vee (koelen en geiten) werd eveneens meege-
bracht.

- vluchtelingen zijn voor grote deel vrouwen en kinderen. mannen
zijn meestal op heuvels gebleven of er teruggekeerd o.m. om bezit-
tingen te beschermen. onderkomen wordt gevonden in twee kerken, in
het recyclage-centrum van de missie, in de schoolklassen en in het
dispensarium. de lokale scouts zorgen voor voedselbevoorrading. op-
vang verloopt vrij ordelijk.

- in het dispensarium werden tientallen zware en minder zware ge-
kwetsten verzorgd. ik kon zelf vijftien lijken tellen w.o. twee
vrouwen en een jongetje van ongeveer acht jaar. de meeste doden wa-
ren ouderlingen die niet in staat waren geweest om te vluchten. alle
slachtoffers waren gruwelijk met machetes, stokken en dgl. bewerkt,
voornamelijk aan het hoofd. bij mijn vertrek werd nog een lijk en
een stervende oude man pinnengebracht. op zondagochten was het do-
denaantal tot 13 opgelopen. waarschijnlijk liggen op de heuvels nog
tientallen lijken verspreid.

3. oorsprong der onlusten :

- de meest gehoorde commentaren maken gewag van de verbijstering die
zich van de hutu-bevolking meester maakte toen radio rwanda de inmid-
dels als vals bestempelde orfief van een interafrikaanse vredesbewe-
ging omriep en waarin een anti-hutu-terreurplan van fpr en de lokale
liberale partij (pl) werd onthuld.

- anderzijds wordt gewezen op de provokerende taal die tijdens een

K o d e
Rat West
Pans
Kig
DT

PO4
mi
C
S
P
D
1992

- anderzijds wordt gewezen op de provokerende taal die tijdens een pl-meeting van zondag 7 maart te nyamata zou gebezigd zijn. de plaatselijke pl-leider francois ganima en de nationale voorzitter mugenzi zouden er zware beschuldigingen hebben geuit aan het adres van de plaatselijke burgemeester fidele rwambuka en sub-prefekt se-kagina. de burgemeester, die reeds sedert de onlusten van okt. '91 in opspraak is gekomen, zou na afloop van de meeting niet hebben verborgen dat hij op weerwraak zinde.

VI - de pl-meeting heeft aanleiding gegeven tot het verspreiden van een anoniem vlugschrift waarin hogervernoemde pl-mandatarissen ganima en mugenzi zwaar worden aangevallen. de plaatselijke bevolking, vooral de jongeren, worden opgeroepen tot waakzaamheid tegen deze "bandieten, die u gegijzeld houden onder voorwendsel van de democratie". de tract besluit: "zij mogen ons niet ontsnappen". in nyamata twijfelt men er niet aan dat het vlugschrift door de gemeentelijke overheid zelf werd opgesteld en verspreid.

- radio rwanda berichtte pas op zondagmorgen 8 maart voor de eerste maal over de onlusten.

4. optreden der rwandese overheden :

- de passiviteit van leger en gendarmerie wordt algemeen aangeklaagd. tijdens de nacht van 6 op 7 maart kwam enige versterking doch volgens vele getuigen wordt hun gedrag als amorf of afzijdig beschreven. in bepaalde gevallen zouden de militairen zich zelfs solidair met de boosdoeners hebben gedragen.

- toch werden bij het parket van nyamata een vielfigtal (meestal jonge) arrestanten samengebracht. hun wapens werden op een hoop verzameld. het is natuurlijk niet geweten of de werkelijke aanvoerders zich bij deze groep bevinden.

- in de late namiddag van 7 maart kwam een "commission de coordination permanente" te nyamata samen. ze werd de dag zelf opgericht door de prefekt van kigali. ze heeft tot taak "de prendre des mesures concertees pour juguler la situation". ze wordt voorgezeten door de sub-prefekt en heeft voorts als leden o.a. burgemeester rwambuka, het rwandese rode kruis, de inlichtingendienst, de pastoor van nyamata. laatstgenoemde is de belgische pater theo horsten. hij liet mij weten dat gendarmerie-stafchef kol. rwagafilita tijdens de vergadering strenge maatregelen voor het beëindigen der onlusten bespleitte. zo werd beslist gemeentelijke ambtenaren en ordediensten samen de neuvets in te zenden om bevolking te bedaren.

→ 5. heb op zondagmorgen 8 maart premier nsanzimana mijn bevindingen medegedeeld en hem in zeer duidelijke termen mijn bezorgdheid over de situatie geuit. ondertussen had ik bovendien vernomen dat eveneens in een meer zuidelijke gemeente (gashora) onlusten met dodelijke slachtoffers waren uitgebroken.

de premier heeft mij de door hem gegeven instructies opgesomd : opdracht aan binnent. zaken en prefekten om bevolking tot kalmte aan te sporen, opdracht aan justitie teneinde parket van nyamata te versterken, opdracht aan staatsveiligheid om "provocateurs" op te sporen, opdracht aan defensie om troepen plaatselijk te versterken. de vertraging waarmee de laatste maatregel werd uitgevoerd schreef hij toe aan het tekort aan transportmateriaal.

6. toen ik tevens mijn bezorgdheid mededeelde over de ethnisch-ooruigende taal die radio rwanda in naar kinyarwanda-uitzendingen blijft bezigen, zei premier nsanzimana dat hij de "sottises" van radio rwanda - door de kennelijk gefabriceerde brief over het fpr-pl-komplot om te roepen - ten zeerste betreurde en dat hij aan een radiotoespraak werkte waarin hij tot kalmte en verdraagzaamheid zou oproepen. ik heb de premier gezegd dat de overheid en het land tevens alle belang hadden bij een degelijke voorlichting van het diplomatiek corps over de ware toedracht van de onlusten (daarbij teneinde op

Message 182 1 belext 169 07.03.92 10h29

Ambabel Kigali à belext bru

169 du 07.03.92 - code

Très urgent

p geo 04

a été répété à l'ambassade de Belgique à Bujumbura.

Concerne : émeutes sérieuses à Bugesera (sud de Kigali).

1. Dans la nuit du 5 au 6 mars, des émeutes ethniques ont éclaté à Bugesera (préfecture de Kigali, en direction de la frontière burundaise). Les incidents sont principalement survenus à la paroisse de Nyamata, dans la commune de Kanzenze où plusieurs conflits ethniques ont été observés depuis octobre 91.

2. Vendredi soir, les pères blancs belges de Nyamata (encore joignables par téléphone à ce moment) ont fait état de plus de 1000 réfugiés tutsis, qui s'étaient principalement rassemblés dans l'ancienne et la nouvelle église de la paroisse. L'afflux de réfugiés continuait cependant à se poursuivre. Une religieuse italienne a même parlé de 4.000 réfugiés.

3. Selon des témoins oculaires européens, les émeutes ont éclaté suite à la réaction de la population hutu à l'annonce par Radio Rwanda d'un plan de terreur prévoyant l'assassinat d'un certain nombre de Hutus par les Inkotanyi, avec la complicité du Parti Libéral rwandais, qui regroupe majoritairement des Tutsis. Ce plan a été dévoilé par une organisation interafricaine encore inconnue, basée à Nairobi, à un mouvement pacifiste rwandais lui aussi inconnu. La lettre en question, qui a été lue à deux reprises par Radio Rwanda le 3 mars, vous a été transmise avec le rapport n° 1770 du 6 mars 92. Je n'exclus pas que cette lettre ait été fabriquée de toutes pièces par des éléments rwandais anti-tutsis dans le but de discréditer le Parti libéral et de déclencher une catastrophe ethnique.

4. La population hutu (soutenue, selon certains d'entre eux, par les autorités locales) a attaqué des Tutsis avec des flèches, des lances et des machettes. On parle de nombreuses maisons incendiées. Cinq corps fortement mutilés ont été amenés au dispensaire de Nyamata. Un avocat tutsi de Kigali me signale trois autres morts. Un Tutsi, François Gahima, a été arrêté. Il est accusé d'avoir incité aux troubles.

5. L'association rwandaise pour la défense des droits de l'homme ARDHO est déjà intervenue. Le préfet de Kigali et un des sous-préfets se sont rendus sur place dans le courant de la journée du vendredi 6 mars pour calmer la population. Ils ont conseillé à ceux qui fuyaient de regagner leur maison et ont même interdit à la mission de Nyamata de nourrir les réfugiés, une mesure que les pères belges et d'autres religieux (suisses et italiens) n'ont pas respectée.

6. Nos contacts avec Nyamata et des Tutsis de Kigali font toujours état du fait que les autorités locales n'ont rien entrepris pour empêcher les émeutes. Un témoin a même déclaré que les autorités organisaient elles-mêmes le bain de sang.

7. Mon collègue français a proposé l'intervention d'une ou deux section(s) de paras français, selon le principe de la protection humanitaire des expatriés mais avec l'objectif supplémentaire de dissuader les actes de répression. Les cinq pères belges ont décidé, après concertation, de ne pas fuir afin d'éviter une « gifle européenne » infligée aux forces combattantes et aux services d'ordre rwandais. Je leur ai néanmoins conseillé de ne pas exclure définitivement une telle intervention.

8. Vendredi soir, j'ai eu 4 contacts téléphoniques avec le Colonel Serubuga, chef d'état-major de l'armée rwandaise, pour l'inciter à prendre des mesures efficaces, comme l'interposition des militaires ou des gendarmes rwandais. Les gendarmes de Nyamata s'étaient jusqu'alors limités à essayer de renvoyer les réfugiés tutsis chez eux (et, donc, de les renvoyer à proprement parler dans les bras de Hutus déchaînés). Le Colonel Serubuga m'a assuré qu'il avait donné des instructions au camp militaire de Gako (près de Nyamata) pour une réelle intervention.

9. En ce moment (samedi matin), toutes les connexions téléphoniques avec Nyamata ont comme par hasard été coupées.

Fullstop=

Swinnen +3+